

Ár 2013, þriðjudaginn 7. maí, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 10/2013**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 6. febrúar 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 6. febrúar 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 6. febrúar 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 13. mars 2013. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 21. mars 2013, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðilum.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 7. maí 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 6. júlí 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 370.000, gefið út af A til FF. Sóknaraðili N tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu. Óskaði sóknaraðili N eftir því að mat á greiðslugetu skuldara færi ekki fram og setti upphafsstafi sína við það val. Staðfesti sóknaraðili að hafa kynnt sér fræðslurit bankans um ábyrgðir.

Þann 10. nóvember 2006 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 310.000, gefið út af A til FF. Sóknaraðili N tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu. Óskaði sóknaraðili N eftir því að mat á greiðslugetu skuldara færi ekki fram og setti upphafsstafi sína við það val. Staðfesti sóknaraðili að hafa kynnt sér fræðslurit bankans um ábyrgðir.

Þann 8. janúar 2008 var skuldabréf nr. Z, að fjárhæð kr. 930.000, gefið út af A til FF. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Staðfestu sóknaraðilar að hafa kynnt sér fræðslurit bankans um ábyrgðir.

Þann 17. janúar 2008 var skjalið „Niðurstöður greiðslumats“ undirritað. Þar kom fram að ráðstöfunartekjur væru kr. 123.078, áætlaður framfærslukostnaður kr.

107.233, áætlaður rekstrarkostnaður húsnæðis kr. 0, áætlaður rekstrarkostnaður bifreiðar kr. 37.500 og önnur gjöld kr. 0. Áætluð greiðslugeta án skulda var neikvæð um kr. 21.655. Áætluð greiðslubyrði núverandi fasteignalána var kr. 0, áætluð greiðslubyrði annarra núverandi lána var kr. 14.382 og áætluð greiðslubyrði væntanlegra lána var kr. 29.746. Áætluð greiðslugeta með skuldum var neikvæð um kr. 65.782. Samkvæmt greiðslumatinu átti sóknaraðili engar eignir. Fasteignalán voru kr. 0, önnur lán voru kr. 627.915, væntanleg lán voru kr. 930.000 og samtals skuldir voru kr. 1.557.915, þar af voru vanskil kr. 119.149. Nettó eignastaða var neikvæð um kr. 1.557.915. Tiltekið var að neikvæð niðurstaða áætlaðrar greiðslugetu með skuldum merkti að greiðandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar. Þá var ábyrgðarmönnum sérstaklega bent á að kynna sér stöðu vanskila ef einhver væru. Einnig kom fram að neikvæð niðurstaða merkti að greiðandi skuldaði meira en eignum hans næmi. Staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið afhent, kynnt sér og skilið mat á greiðslugetu greiðanda og samþykkt það sem fullnægjandi fyrir sig. Þeir hefðu einnig kynnt sér fræðslurit FF fyrir ábyrgðarmenn.

Fyrir liggur ódagsett skjal, „Yfirlýsing ábyrgðarmanna/veðsala“. Varðaði yfirlýsingin sjálfskuldarábyrgð vegna lántöku A, skuldabréf nr. Z, að fjárhæð kr. 930.000. Sjálfskuldarábyrgðaraðilar voru sóknaraðilar. Tiltekið var að öllu láninu skyldi varið til greiðslu eldri skuldbindinga. Þá var eftirfarandi setning á skjalinu: „Yfirlýsing sjálfskuldarábyrgðarmanns/veðsala ef eign þriðja aðila“ og kassi var fyrir framan sem ekki hefur verið hakað við. Fyrir neðan kom eftirfarandi fram: „*Mér undirritaðri/uðum er ljóst að ofangreindur útgefandi/skuldari stenst ekki greiðslumat bankans fyrir ofangreindri upphæð og samkvæmt niðurstöðu matsins getur lántaki ekki greitt af ofangreindu láni. Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér niðurstöður greiðslumatsins.*“

Fyrir liggur að lán nr. Z var nýtt til greiðslu á skuldabréfum nr. X, Y og Þ.

Í október 2012 sendi umboðsmaður skuldara tölvupóst til varnaraðila fyrir hönd sóknaraðila þar sem óskað var eftir því að framangreind ábyrgðaryfirlýsing yrði skoðuð og rökstudd afstaða tekin til gildis hennar. Varnaraðili kvað ábyrgðina gilda þann 17. október 2012.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 6. febrúar 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð þeirra á skuldabréfi nr. Z. Sóknaraðilar kveðast ekki hafa verið upplýst um neikvæða greiðslugetu greiðanda skuldabréfsins fyrr en eftir að þau hafi gengist í ábyrgðina. Á þeim tíma hafi þeim ekki verið boðið að hætta við sjálfskuldarábyrgðina.

Vísa sóknaraðilar til 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, þar sem fram komi að varnaraðila hafi verið skylt að greiðslumeta greiðanda. Samkvæmt 4. gr. samkomulagsins hafi varnaraðila borið að kynna sóknaraðilum niðurstöðu greiðslumatsins áður en gengist hafi verið í ábyrgðina og þar sem um neikvætt greiðslumat hafi verið að ræða að fá skriflega staðfestingu frá sóknaraðilum um að þau gengjust í ábyrgðina þrátt fyrir þá niðurstöðu. Þessi niðurstaða hafi ekki verið kynnt fyrir sóknaraðilum fyrr en eftir að þau hafi undirritað skuldabréfið. Þeim hafi ekki verið boðið að falla frá sjálfskuldarábyrgðinni við undirritun greiðslumatsins.

Sóknaraðilar telja að ógilda beri ábyrgð þeirra á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, enda þjóni það engum tilgangi að kynna ábyrgðarmönnum greiðslumat eftir að gengist sé í ábyrgð nema þeim sé sannarlega boðið að falla frá ábyrgðinni samhliða.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Til vara er þess krafist að sjálfskuldarábyrgð N á skuldabréfi nr. Z verði eingöngu ógilt að því leyti sem hún er umfram kr. 680.000.

Varnaraðili byggir aðalkröfu sína á þeim grundvelli að bankinn hafi ekki vanrækt skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, með þeim hætti að valdi því að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila verði ógild.

Varnaraðili bendir á að líkt og gögn málsins beri með sér þá sé óumdeilt að varnaraðili hafi uppfyllt skyldu 3. gr. samkomulagsins þegar hann hafi framkvæmt mat á greiðslugetu lántaka. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins hafi lánveitanda borið að kynna ábyrgðarmönnum niðurstöðu greiðslumats áður en gengist væri í ábyrgðina. Líkt og sóknaraðilar bendi á þá sé greiðslumatið dagsett 17. janúar 2008, en skuldabréfið hafi verið gefið út 8. janúar 2008. Þrátt fyrir að dagsetningum skjalanna beri ekki saman fullyrðir varnaraðili að sóknaraðilum hafi verið kynnt niðurstaða greiðslumats áður en þau hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu. Bendir varnaraðili í því samhengi á yfirlýsingu ábyrgðarmanna/veðsala en þar segi: „*Mér undirritaðri/uðum er ljóst að ofangreindur útgefandi/lántaki stenst ekki greiðslumat bankans fyrir ofangreindri upphæð og samkvæmt niðurstöðu matsins getur lántaki ekki greitt af ofangreindu láni. Það staðfestist hér að ég hef kynnt mér niðurstöðu greiðslumatsins.*“ Sóknaraðilar hafi undirritað yfirlýsingu þessa og staðfest þar með að hafa kynnt sér niðurstöðu greiðslumatsins.

Vísar varnaraðili til þess að framangreind yfirlýsing sé ódagsett en varnaraðili staðhæfi að sóknaraðilar hafi undirritað yfirlýsinguna áður en þau hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgðina. Bendir varnaraðili á að fyrir ofan undirskriftarlínu sjálfskuldarábyrgðaraðila sé gert ráð fyrir að dagsetning skjalsins og staðfesting sé útfyllt. Varnaraðili telur að þegar metið sé hvort skilyrði 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins teljist uppfyllt verði að telja að sóknaraðilum sem undirritað hafi yfirlýsinguna hafi borið að fylla inn mánaðardag undirritunar sinnar, enda hafi verið um að ræða yfirlýsingu sem sóknaraðilar hafi gefið út til varnaraðila. Þar sem sóknaraðilar hafi ekki fært inn dagsetningu undirritunar sinnar telur varnaraðili að þeir hafi ekki fært fram nein rök til stuðnings því að skrifað hafi verið undir skjalið eftir að þau hafi gengist í ábyrgðina. Til stuðnings máli sínu vísar varnaraðili einnig til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í máli nr. 36/2012.

Í ofangreindu samhengi telur varnaraðili engu breyta þótt greiðslumatið sé dagsett 17. janúar 2008, enda hafi sóknaraðilar staðfest það með undirritun á yfirlýsinguna áður en skuldabréfið hafi verið gefið út að þau hafi kynnt sér niðurstöður greiðslumatsins. Þá hafi sóknaraðilum verið kunnugt um að niðurstöður greiðslumatsins gæfu til kynna að lántaki gæti ekki staðið við skuldbindingar sínar.

Varnaraðili byggir aðalkröfu sína einnig á því að undirritun sóknaraðila á sjálft greiðslumatið hefði engu breytt um ákvörðun sóknaraðila um að takast á hendur sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. Z. Í því samhengi vísist til ofangreindrar

umfjöllunar um undirritun yfirlýsingarinnar. Varnaraðili telur að við undirritun yfirlýsingarinnar hafi sóknaraðilar staðfest að bankinn hafi uppfyllt upplýsingaskyldu sína samkvæmt ákvæðum samkomulagsins. Á þeim tímapunkti hafi það verið undir þeim sjálfum komið að óska eftir að kynna sér undirliggjandi gögn greiðslumatsins, ef þess hafi verið óskað sérstaklega.

Varnaraðili telur óumdeilt að upplýsingagiðf til sóknaraðila áður en þau hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgðina hafi verið fullnægjandi þrátt fyrir að sóknaraðilar hafi komið níu dögum eftir útgáfu skuldabréfsins og óskað eftir að sjá afrit greiðslumatsins og staðfest það með undirritun sinni.

Varnaraðili vísar einnig til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012 máli sínu til stuðnings.

Bendir varnaraðili á að í greinargerð sinni vísi sóknaraðilar til þess að varnaraðili hafi ekki uppfyllt skyldur sínar skv. 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins og að það eigi að valda ógildi ábyrgðarinnar sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili bendir á að það hafi verið staðfest í fjölmörgum úrskurðum úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki, dómum héraðsdómstólanna sem og Hæstaréttar að vanræksla á að fylgja ákvæðum samkomulagsins leiði ekki sjálfkrafa til ógildingar sjálfskuldarábyrgða eða veðtrygginga, heldur verði að meta heildaraðstæður í hverju máli og meta þannig hvort sé ósanngjarnt að halda ábyrgð upp á viðkomandi ábyrgðarmann, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Fallist nefndin ekki á ofangreindar málsástæður varnaraðila bendir bankinn á að það sé óumdeilt að sóknaraðilum beri að færa fram sönnun um að niðurstöður greiðslumatsins, hefðu þær verið undirritaðar sama dag og skuldabréfið, hefðu haft áhrif á ákvörðun þeirra að takast á hendur sjálfskuldarábyrgðina. Sóknaraðilar hafi ekki sett fram neinar slíkar málsástæður og því verði að telja að það hefði engu breytt um ákvörðun þeirra að takast á hendur umþætta sjálfskuldarábyrgð. Því telur varnaraðili að það sé ekki ósanngjarnt að halda sjálfskuldarábyrgðinni upp á sóknaraðila og því beri að hafna kröfum þeirra.

Til stuðnings varakröfu sinni vísar varnaraðili til þess að lánsfjárhæðin skv. skuldabréfi nr. Z hafi m.a. verið ráðstafað til að greiða upp eldri lánveitingar lántaka, þ.m.t. skuldabréf nr. X og Y. Sóknaraðili N hafi einnig tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð á þeim lánum

Bendir varnaraðili á að skuldabréf nr. X hafi verið að höfuðstólsfjárhæð kr. 370.000 og sóknaraðili N hafi hakað sérstaklega við að hún óskaði ekki eftir að greiðslugeta lántaka yrði metin, líkt og henni hafi verið heimilt sbr. 1. og 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins. Hið sama hafi gilt um lán nr. Y. Varnaraðili hafi uppfyllt allar viðeigandi skuldbindingar sínar skv. samkomulaginu þegar N hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð á lánum nr. X og Y. Samanlögð höfuðstólsfjárhæð þeirra skuldabréfa hafi verið kr. 680.000.

Varnaraðili vísar til þess að við útgáfu skuldabréfs nr. Z hafi sóknaraðili N verið í gildri sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfum nr. X og Y, sem hafi verið uppgreidd með andvirði skuldabréfs nr. Z. Í ljósi ofangreinds telur varnaraðili að það sé ekki óheiðarlegt eða ósanngjarnt, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936 að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N sé gild að því leyti sem hún sé ekki umfram kr. 680.000. Í því samhengi bendir varnaraðili á dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012. Sambærilegra sjónarmiða gæti einnig í úrskurði úrskurðarnefndarinnar í máli nr. 129/2012.

Varnaraðili bendir á að tilgangur og markmið áðurnefnds samkomulags hafi ekki verið að búa til leið fyrir skuldara til að losna undan ábyrgð sem stofnað hafi

verið til fyrir löngu og þá með réttum hætti. Því telji varnaraðili að ef fallist verði á kröfu sóknaraðila um ógildingu ábyrgðarinnar, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936, að hún gangi ekki lengra en svo að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N verði eingöngu ógilt að því leyti sem hún sé umfram kr. 680.000.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. Z, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. FF var eitt þessara aðildarfélaga og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Í málinu liggur fyrir skjal sem ber heitið „Niðurstöður greiðslumats“. Á skjalinu kemur fram að áætluð greiðslugeta með skuldum sé neikvæð um kr. 65.782. Skjalið er dagsett 17. janúar 2008 en útgáfudagur umrædds skuldabréfs var 8. janúar 2008. Í 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga kemur fram að tryggt skuli að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina. Sóknaraðili skrifaði undir skuldabréf nr. Z þann 8. janúar 2008 og gekkst þar með í ábyrgðina þann dag. Varnaraðila hefur ekki tekist að sanna eða gera sennilegt að skjalið „Yfirlýsing ábyrgðarmanna/veðsala“ hafi verið undirritað áður en greiðslumatið var undirritað 17. janúar 2008, enda liggur ekki annað fyrir en að greiðslumatið hafi verið gert þann dag, í samræmi við áprentaða dagsetningu skjalsins. Af gögnum málsins verður því fremur ráðið að varnaraðili hafi kynnt sóknaraðilum niðurstöðu greiðslumats og sóknaraðilar undirritað skjalið „Yfirlýsing ábyrgðarmanna/veðsala“ eftir að gengist var í ábyrgðina, þann 8. janúar 2008. Ekki liggja fyrir gögn sem staðfesta að sóknaraðilum hafi verið gefinn kostur á að hætta við að gangast í sjálfskuldarábyrgð vegna umrædds skuldabréfs áður en þau skrifuðu undir skjalið „Niðurstöður greiðslumats“, sbr. úrskurðir úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 41/2012 og 128/2012.

Hefur varnaraðili samkvæmt framansögðu ekki uppfyllt skyldur sínar samkvæmt 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Ekki verður fallist á með varnaraðila að dómur Hæstaréttar í máli nr. 575/2012 hafi fordæmisgildi í máli þessu, enda var í því máli um að ræða jákvætt greiðslumat, sem gert hafði verið fyrir undirritun skuldabréfsins.

Við mat á því hvort víkja eigi ábyrgð sóknaraðila til hliðar með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjörninga verður að líta til þess

að láninu var að hluta til ráðstafað til greiðslu skuldabréfa nr. X og Y, sem tryggt var með sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N.

Þegar sóknaraðili N gekkst í ábyrgð á skuldabréfum nr. X og Y óskaði hún eftir að ekki færi fram mat á greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfanna. Heildarfjárhæð umræddra skuldabréfa var innan við kr. 1.000.000. Var umrædd ábyrgð hennar á bréfum þessum því gild. Í ljósi framangreinds verður ekki fallist á að víkja til hliðar sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N að því leyti sem skuldabréfinu nr. Z var varið til uppgreiðslu skuldabréfa nr. X og Y, upphaflega að samanlagðri höfuðstólsfjárhæð kr. 680.000, miðað við 8. janúar 2008, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjeninga verður að telja að rétt sé að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N á skuldabréfi nr. Z, að því leyti sem hún er umfram stöðu skuldabréfa nr. X og Y, miðað við 8. janúar 2008.

Telja verður að rétt sé að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila M á skuldabréfi nr. Z, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi nr. Z, útgefnu af A til FF er ógild.

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, N, á skuldabréfi nr. Z, er vikið til hliðar að því leyti sem ábyrgðin er umfram stöðu skuldabréfa nr. X og Y, miðað við 8. janúar 2008.

Reykjavík, 7. maí 2013

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir